

STOCKHOLMS STADS
MILJÖPROGRAM
2012–2015

Beslutat i kommunfullmäktige den 30 januari 2012

VISION 2030

Kommunfullmäktige har genom stadens vision, Vision 2030, beslutat om våra långsiktiga ambitioner och strävanden. Visionen handlar om att Stockholm år 2030 är en levande, mänsklig och kreativ storstad där människor trivs och kan utvecklas så som de vill.

I visionens Stockholm finns en levande stadsmiljö med tät och funktionell bebyggelse. Det finns goda kommunikationer till handel och service, arbetsplatser och den omgivande naturen. Byggnader och infrastruktur kännetecknas av hållbara energilösningar och smart miljödesign och är anpassade till framtida klimatförändringar. Här finns rena sjöar och vattendrag och gott om parker som är både vackra och trygga.

Genom hundratals olika byggprojekt och stora satsningar på service och omsorg ska Stockholm utvecklas till en stad i världsklass. Allt vi gör – från att planera nya bostadsområden till att utveckla skolan och äldreomsorgen – utgår från vår gemensamma vision.

MILJÖARBETE FÖR ETT STOCKHOLM I VÄRLDSKLASS

Stockholm är en snabbt växande stad med högt satta mål för en hållbar utveckling. Miljöarbetet i staden står som förebild för många andra städer runt om i världen och 2010 uppmärksammades Stockholm av EU-kommissionen som då utsåg staden till Europas första miljöhuvudstad. Vårt arbete fortsätter och ambitionen är att Stockholm alltid ska vara en förebild och en miljöhuvudstad.

Vår långsiktiga vision är att Stockholm ska vara en stad i världsklass och alla delar av stadens organisation och alla medarbetare ska vara med i arbetet med att förverkliga den. För att nå dit krävs konkreta mål och ständig uppföljning för att säkerställa att det arbete vi gör verkligen leder oss på rätt väg. Miljöprogrammet för åren 2012 till och med 2015 är mycket viktigt för att sätta höga mål för en långsiktig hållbar tillväxt. Det följer tidigare års miljöprogram och täcker in områden som är viktiga för hela stadens långsiktiga utveckling.

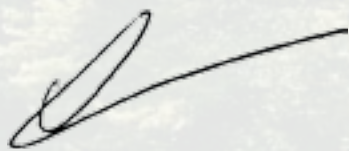
Alla delar av Stockholms stad ansvarar för att vi ska nå målen i miljöprogrammet utifrån förutsättningarna i sina verksamheter. Alla nämnder och styrelser ska, med miljöprogrammet som grund, kartlägga sin egen miljöpåverkan och beskriva hur de ska minska den i en miljöhandlingsplan.

Stockholm växer snabbt. Redan i mitten av 2020-talet kommer Stockholms stad ha en miljon invånare i en region med närmare tre miljoner. Samtidigt som vi blir fler måste vi minska vår miljöbelastning och förbättra miljön. Vi måste minska vår energianvändning och få effektivare avfallshantering

och bättre inomhusmiljö. Trafiklösningarna är viktiga och vi måste se till att de fungerar även när vi blir fler. Att kunna resa kollektivt, cykla eller att ta sig fram i vår vackra stad genom att promenera är viktigt. Likaså är närheten till natur och vatten viktig för stockholmarna liksom för besökare och för miljön i staden. De kvaliteter som utgör en attraktiv livsmiljö måste värnas även när vi gör plats för fler som vill bo och verka här.

I Stockholm finns många goda exempel på att det går att växa på ett hållbart sätt. Hammarby Sjöstad har länge varit en symbol för framtidens Stockholm dit stadsutvecklare från hela världen rest för att inspireras av de lösningar som använts för att möta framtidens utmaningar. Stadens ambitiösa arbete med att rusta upp och energieffektivisera allmännyttans bostadshus från 60- och 70-talen väcker också intresse. Utvecklingen av nästa stora miljöprofilområde, Norra Djurgårdsstaden, har precis börjat. Här kommer vi att se en ny stadsdel växa fram samtidigt som vi tillsammans med näringslivet utvecklar innovativa lösningar för ett hållbart stadsliv.

Flera av målen i miljöprogrammet kan bara uppnås om både staden och dess invånare och företag hjälper till. Alla bidrag gör skillnad – ingen kan göra allt, men alla kan vi göra något. Var och en kan ta ansvar för att inte slänga farligt avfall i soporna, att välja energisnålare alternativ när de finns eller att till exempel låta den nya bilen bli en miljöbil.

Irene Svenonius, stadsdirektör

Per Ankersjö, miljöborgarråd

Detta är en kortversion av Stockholms stads miljöprogram 2012–2015. Programmet i sin helhet finns på www.stockholm.se/miljoprogrammet. På stadens webbplats finns även fakta om miljösituationen i Stockholm och du kan löpande följa stadens miljöarbete.

SEX HUVUDMÅL

Med en vacker bebyggelse uppförd på 14 öar och med naturen inom nära räckhåll över hela staden lockar Stockholm allt fler människor. Att bevara stadens unika prägel samtidigt som staden växer är därför en utmaning. Här är sex områden som staden prioriterar i sitt miljöarbete under åren 2012–2015.

I Trafik

Väl fungerande transporter är en förutsättning för konkurrenskraft och välfärd. Stadens mål är ett transportsystem som är långsiktigt hållbart, med minskad påverkan på klimatet, miljön och invånarnas hälsa. Det ska uppnås genom ny teknik, effektiv kollektivtrafik, minskade utsläpp från fordonstrafik och ekonomiska styrmedel för ett ändrat transportbeteende hos invånarna. Det ska vara lätt att välja kollektiva, trygga och miljövänliga trafiklösningar.

Luftkvaliteteten i Stockholm har blivit bättre under de senaste årtiondena, beroende på skärpta avgaskrav, renare bränslen och trängselskatt. Arbetet för att minska trafikens miljöbelastning går åt rätt håll och andelen som reser kollektivt eller cyklar i innerstaden ökar stadigt.

Numera går eller cyklar 33 procent av stockholmarna till arbete eller skola och 77 procent av trafikanterna använder kollektivtrafiken under rusningstid. Trängselskatten har minskat biltrafiken i innerstaden. Antalet miljöbilar ökar och var 144 000 vid årsskiftet 2011/2012. Runt 40 procent av de nya bilar som köps i länet är miljöbilar. Av stadens egna fordon var 96 procent miljöbilar 2011 och 72 procent av fordonsflottan kördes på miljöbränsle. Staden strävar efter att minska miljöbelastningen hos sina egna transporter ytterligare.

Men halterna av föroreningar och partiklar är fortfarande för höga i många delar av staden. Det krävs därför kraftfulla åtgärder för att klara miljökraven. Stockholm växer och staden har ett stort ansvar för trafikplaneringen och bebyggelsen.

Därför är det viktigt att satsa på resurssnåla transportmedel som har stor kapacitet och är mindre miljöbelastande. Genom parkeringspolitik och olika ekonomiska styrmedel och kampanjer kan staden påverka invånarnas behov av transport och ge incitament till en minskning av biltrafiken. En effektiv utbyggnad av gång- och cykelvägnäten samt satsning på kollektivtrafik underlättar för invånarna att göra hållbara transportval.

🎯 Stadens mål: miljöeffektiva transporter

Under programperioden ska följande delmål uppnås:

- Miljöbelastningen från stadens transporter och resor ska minska.
- Stadens egna fordon ska vara miljöbilsklassade och köras på miljöbränsle.
- Staden ska öka andelen miljöfordon i sina upphandlade tjänster.

Staden ska verka för följande delmål:

- Minska utsläppen från trafiken.
- Öka andelen resor med cykel och gång.
- Öka andelen resor med kollektivtrafiken.
- Hälften av de nya bilarna som säljs ska vara miljöbilar. Användningen av miljöbränsle ska öka.
- Minska trafikbullret.

2 Kemiska ämnen

Kemikalier spelar en viktig roll i vårt samhälle. I Sverige finns över 14 000 kemiska ämnen i de 76 000 produkter som tillverkas i landet eller importeras. Flera av ämnena kan allvarligt skada miljön och vår hälsa. Stockholms stad har som mål att minska spridningen av skadliga ämnen. En förutsättning för att detta ska uppnås är att hela samhället gemensamt tar ansvar.

Utmaningen för staden är att undvika användningen av direkt farliga ämnen och hantera kemikalier på ett sätt som minimerar riskerna. Det kan ske genom att staden väljer miljöanpassade varor och tjänster vid upphandlingar och ställer miljökrav vid anvisning av mark för byggande. Staden kan med hjälp av dialog och samverkan med allmänhet, näringsliv, forskare och samhället i övrigt bidra till att öka kunskapen om miljögifternas konsekvenser och hur det går att minska spridningen. En åtgärd som ger resultat är att öka tillgången på ekologiska livsmedel, något som staden kan bidra till genom att stimulera den ekologiska konsumtionen.

Fem problemämnen i konsumtions- och byggvaror som staden i första hand ska minska spridningen av är alkylfenoler, antibakteriella ämnen, bromerade flamskyddsmedel, ftalater och polyfluorerade föreningar. Det är även viktigt att begränsa användningen av ämnen som är långlivade, cancerframkallande eller har påverkan på fortplantningen hos vattenlevande organismer och riskerar att läcka ut i vattenmiljön. Dit hör exempelvis koppar, zink och tennorganiska föreningar.

Stadens mål: giftfria varor och byggnader

Under programperioden ska följande delmål uppnås:

- Minska innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor.
- Minska utsläppen av hälsofarliga ämnen från byggnader.
- Andelen ekologiska livsmedel som staden köper in ska vara minst 25 procent.

Staden ska verka för följande delmål:

- Minska spridningen av miljö- och hälsofarliga ämnen från hushåll, handel, byggbranschen, livsmedelsbranschen och andra aktörer.
- Öka andelen miljöklassade byggnader.

3 Energi

Tillgången på energi för uppvärmning, belysning, transporter och varutillverkning är central för vårt välbefinnande. Samtidigt ger förbränningen av fossila bränslen utsläpp av växthusgaser – den främsta orsaken till den globala uppvärmningen. Fossila bränslen bidrar även till försurning av mark och vatten. Stadens arbete med en hållbar energianvändning syftar till att minska klimat- och miljöpåverkan, effektivisera energianvändningen och växla över till förnybar energi. Genom energieffektiv teknik och långsiktig planering kan Stockholm bli ett föredöme för miljödriven tillväxt och utveckling. ▶

Energiförbrukningen i Sverige har ökat med 12 procent på 20 år. Men energianvändningen per stockholmare sjönk med 9 procent åren 2000–2008, från 25 432 kWh till 23 963 kWh per år. Stockholmarna släppte ut 3,4 ton växthusgaser per person år 2009, en kraftig minskning jämfört med år 1990 då utsläppen uppgick till 5,4 ton. Genomsnittssvensken släpper ut mellan 6 och 7 ton växthusgaser per år. En stor del av minskningen i Stockholm har uppnåtts genom utbyggnaden av fjärrvärmenätet och en ökad andel bibränsle i fjärrvärmeproduktionen, trängsel-skatt samt att fler stockholmare gör klimatsmarta val.

Stadens mål är att vara klimatneutral och fossilbränslefri 2050. Vägen dit har delats in i tydliga etappmål. Genom långsiktig planering av energi-effektiv bebyggelse och infrastruktur kan utsläppen minska. Genom att minska energianvändningen i den egna verksamheten och upphandla miljömärkt el kan stora klimatvinster göras. I detta arbete har de kommunala bostadsbolagen en viktig roll, liksom AB Fortum Värme. Det gäller även vid större ombyggnader, då stora klimatvinster kan göras genom val av energieffektiva lösningar.

Användning av miljömärkt el driver på utvecklingen av en miljöanpassning av energiframställningen i hela Europa, vilket innebär att åtgärden kan ge stort avtryck.

Stadens mål: hållbar energianvändning

Under programperioden ska följande delmål uppnås:

- Minska energianvändningen i stadens egna verksamheter med minst 10 procent.
- Upphandlad el ska vara miljömärkt.
- Nyproducerade byggnader ska ha en energianvändning på högst 55 kWh/m².
- Stadens byggnader ska energieffektiviseras när de byggs om.

Staden ska verka för att följande delmål uppnås under programperioden:

- Utsläppen av växthusgaser ska minska till högst 3 ton per person.

4 Mark och vatten

Mycket av Stockholms tjuskraft beror på närheten till natur och vatten, en närhet som fortfarande har utvecklingsmöjligheter. Stadens mål är att främja en långsiktigt hållbar markanvändning som bidrar till en positiv ekonomisk utveckling utan att viktiga miljövärden går förlorade.

Grönområden både i och i utkanten av staden har positiva effekter på människors hälsa, skapar social

gemenskap och är betydelsefulla för stockholmarnas friluftsliv. De dämpar även buller och filtrerar bort luftföroreningar. Våtmarker renar vatten från föroreningar.

Stockholm sträcker sig över en yta av 22 000 hektar, varav 1 510 är skyddade enligt miljöbalken. Av stadens mark är 45 procent av ytan bebyggd, 21 procent är öppen mark, 20 procent är skog och 14 procent är vattenområden. Det finns sju nationalparker, ett kulturrenservat och en nationalstadspark i staden.

Den biologiska mångfalden påverkas negativt av alltför fragmenterade livsmiljöer. Ett sammanhållet nät av parker och gröna ytor är en viktig del i visionen om Promenadstaden. För att grönområdena ska användas regelbundet är det viktigt att de är tillgängliga, helst inom 300 meter från bostaden, och att invånarna ska kunna känna sig säkra där. När oexploaterad mark användas för nybyggnationer ska motsvarande naturområden utvecklas på andra platser.

Genom målmedvetna vattenåtgärder under lång tid kan staden i dag erbjuda unika möjligheter till bad mitt i de centrala delarna. Men trafik, bebyggelse och industrier belastar miljön och ökar fortfarande mängden föroreningar och näringsämnen i vattnet. Därför ska staden göra krafttag mot övergödning och förekomst av miljöfarliga ämnen i vattenmiljön. Olika metoder för att på ett miljömässigt sätt rena dagvatten och binda fosfor i bottensedimenten ska minska halten av fosfor och kväve i stadens mark och vattendrag. En anpassning till kommande klimatförändringar innebär att staden bygger för att kunna hantera framtida höga havsnivåer. Byggnader, gator och gårdar utformas för att klara kraftig nederbörd.

Stadens mål: hållbar användning av mark och vatten

Under programperioden ska följande delmål uppnås:

- Särskilt värdefulla mark- och vattenområden ska skyddas.
- Grön- och vattenområden som lämpar sig särskilt bra för friluftsliv ska bevaras.
- Intrång i övriga grön- och vattenområden ska kompenseras.
- Framtida klimatförändringar ska vägas in när mark- och vattenområden förändras.
- Grön- och vattenområden ska skötas så att de värnar den biologiska mångfalden, ekosystemtjänster och människors trivsel.

Staden ska verka för följande delmål:

- Vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag ska förbättras.

5 Avfall

En effektiv och miljöanpassad avfallshandling är grundläggande för att samhället ska fungera och förhindra att avfallet har negativ påverkan på människor och miljö. Den ökade konsumtionen medför att mängden avfall i samhället ökar. Stadens mål är att minimera mängden avfall och öka andelen som kommer till nytta genom återanvändning och återvinning. Avfallshandlingen ska bidra till att sluta kretslopp, spara energi och naturresurser.

Avfallet kan vara en värdefull resurs om det hantearas på rätt sätt. Inom EU finns en avfallstrappa som innebär att man i första hand ska förebygga avfall, därefter återanvända, återvinna, energiutvinna och i sista hand lägga det på deponi.

Den totala mängden avfall per person ökar i Stockholm. Den insamlade avfallsmängden för varje stockholmare var 523 kg år 2010. Mer än 90 procent av avfallet utnyttjas för energi- eller materialåtervinning. Det hushållsavfall som inte sorteras ut skickas till förbränning och energiutvinning. Sedan slutet av 2010 går allt matavfall som samlas in till biogasproduktion.

En fjärdedel av alla stockholmare sorterar inte ut sitt farliga avfall. Mängden insamlat farligt avfall var 2,5 kg per person 2010 – betydligt mindre än riksgenomsnittet på 6,3 kg. Här finns en stor förbättringspotential. Stadens insatser ska öka både kunskapen om och möjligheterna att sortera i fasta och mobila insamlingsystem.

Kommunen är ansvarig för hushållsavfall medan tillverkaren eller importören har ansvar för insamling och återvinning av vissa produkter. Genom informationsåtgärder, ekonomiska styrmedel och en utveckling av avfallssystemen som gör det lätt att sopsortera kan kommunen påverka mängden avfall och hur det tas omhand. Viktbaserade taxor kan motivera invånarna till ett ändrat beteende för att minska avfallsmängden och uppmuntra återvinning. På så sätt ska människor lockas att själva anpassa sina beteenden till en hållbar avfallshandling. Att avfallsmängden minskar och det farliga avfallet tas omhand ger betydligt större miljövinster än om avfallet i stället återanvänds eller omvandlas till energi eller biogas.

Avfallet från stadens verksamheter ska vara så fritt från föroreningar som möjligt. Staden ska ställa krav på att varor som köps in är förpackade på ett sätt som minimerar avfallsmängden.

Stadens mål: miljöeffektiv avfallshandling

Under programperioden ska följande delmål uppnås:

- Avfallet från stadens verksamheter ska minska och det som uppstår ska nyttiggöras.
- Andelen felsorterat farligt avfall ska minska.
- Avfallet från boende och verksamheter i staden ska minska och det som uppstår ska nyttiggöras.

6 Inomhusmiljö

Upp till 90 procent av vår tid tillbringar vi inomhus, så inomhusmiljön har stor betydelse för vårt välbefinnande. Stockholm har internationellt sett hög standard på sina bostäder, men trots det behöver inomhusmiljön bli bättre i många byggnader för att människor ska undvika hälsoproblem. Riskfaktorer är buller, radon, bristande ventilation, fukt- och mögelproblem samt partiklar och andra luftföroreningar.

Dålig inomhusmiljö kan orsaka astma, allergi, symptom i ögon, näsa och hud samt trötthet och huvudvärk. En av fem stockholmare upplever sin inomhusmiljö som ohälsosam och 22 procent har problem med allergier eller astma. Buller och höga ljudnivåer är den miljöstörning som berör flest svenskar och kan orsaka trötthet, koncentrations- och stress. Långvarig exponering för radon kan ge lungcancer. Om mängden riskfaktorer minskar kommer även ohälsan att minska.

Staden har goda möjligheter att verka för en sund inomhusmiljö i sina egna lokaler som de ansvarar för. Målet är att minska andelen personer som påverkas negativt av sin inomhusmiljö. Stockholms skolor, förskolor, vårdinrättningar och bostäder ska visa vägen genom bra och förebyggande arbete för inomhusmiljö. Ventilationsanläggningarna ska bli tystare, bostäder ska byggas ljudisolerade och ljudmiljön i skolor och förskolor ska bli bättre. Bulleraspekter beaktas vid hastighetsbegränsningar och trafikstyrning. En minskning av radonhalten är en annan prioriterad åtgärd.

Staden kan även påverka andra aktörer vid planering, exploatering och tillsyn. När åtgärder görs för att förbättra inomhusmiljön bör byggnaden även anpassas för att få en minskad energianvändning.

Stadens mål: sund inomhusmiljö

Under programperioden ska följande delmål uppnås:

- Inomhusmiljön ska bli bättre.
- Radonhalterna inomhus ska minska.
- Bullernivåerna inomhus ska minska.

Tio enkla miljötips för vardagen

- Kontrollera temperaturen i kyl och frys. Varje grad kallare än 5°C för kylan och -18°C för frysen ökar energianvändningen med fem procent.
- Åk kollektivt till jobbet. Om du normalt pendlar två mil på vardagarna och låter bilen stå en dag i veckan kan du spara upp till 600 kg växthusgaser varje år.
- Välj tåget i stället för flyget när du ska resa inrikes. En flygresa mellan Stockholm och Göteborg släpper ut 135 gånger mer växthusgaser än en tågresa samma sträcka.
- Vi får i oss 70 procent mer protein än vi behöver och kött har en väldigt stor klimatpåverkan. Byt gärna ut köttet mot klimatsmarta baljväxter som proteinkälla. Genom att äta vegetarisk mat två dagar i veckan kan du spara upp till 340 kg växthusgaser varje år.
- Planera dina matinköp och köp inte mer mat än du gör av med. I genomsnitt slänger vi 50–60 kg fullt ätbar mat per person om året. Det motsvarar utsläpp på 90 kg växthusgaser per person och år, och då är inte produktionen inräknad.
- Vår konsumtion orsakar drygt ett ton växthusgaser per person och år. Genom att köpa mer begagnat och därmed bidra till att produkter får en längre livscykel kan vi göra stora miljövinster.
- Kontrollera elförbrukningen när du köper nya elektronikprylar och välj dem som drar minst el. Från slutet av 2011 är energimärkningen obligatorisk i hela EU och ska finnas på vitvaror, lampor, tv-apparater och luftkonditionering.
- Byt ut en gammal energikrävande kyl och frys mot en energisnål. En kombinerad kyl och frys med energimärkning A+++ drar 60 procent mindre energi än motsvarande med märkning A. Det innebär en besparing på 600 kg växthusgaser.
- Källsortera ditt avfall. Det mesta kan återvinnas. Undvik aluminiumförpackningar och återvinn alltid metallförpackningar och värmeljushållare. Vid återvinning av aluminium används bara fem procent av den energi som krävs för att tillverka ny.
- Lågenergilampor och LED-lampor drar mycket mindre el än glödlampor. Genom att byta lampor minskar du energianvändningen med 70–80 procent.

